Turkish Studies *Educational Sciences*

Volume 14 Issue 4, 2019, p. 1247-1256

DOI: 10.29228/TurkishStudies.22867

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 01.02.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 10.08.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (29.03.2019)-Referee 2 (29.03.2019)

This article was checked by intihal.net.

NE GÜZEL! VE KOLAY GELSİN! YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRILMASI*

*Meryem Banu DEMİREL***

ÖZ

Yabancı dil olarak Türkçe'nin öğretimi hem ülkemize gelen göçmenler ve yabancılar, aynı zamanda yurtdışında bulunan gurbetçi aileler ve Türkçe öğrenmek isteyen her bir birey için önem taşımaktadır. Bu alanda hem Türkiye'de hem de yurtdışında farklı yayınevleri tarafından materyaller ve kitaplar hazırlanmaktadır. Çokkültürlü toplumların ve gelişen teknolojinin de etkisiyle bu alana özgü materyaller de her gün artmakta ve çağa uygun hazırlanmaya çalışılmaktadır. Dil öğretimi ve öğreniminde materyal kullanımı etkin öğrenme açısından çok önemlidir. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde ders kitapları önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kullanılan dil ve anlatımın, seviyeye ve kitabın amacına uygun olup olmadığının araştırılmasıdır. Bu bağlamda Avrupa Ortak Başvuru Metni'ndeki (AOBM) kriterler de göz önüne alınarak Almanya'da Klett Yayınevi tarafından 2016 yılında yayınlanmış olan "Kolay gelsin! A1-A2" ve 2017 yılında Hueber Yayınevi tarafından yayınlanan "Ne güzel! A1" kitapları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu kitaplar, Alman ve Türk yazarların iş birliğiyle ortaya çıkmıştır ve yurtdışında Yabancılar Türkçe Öğretimi alanında kullanılmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve doküman analizi yapılmıştır. Yapılan çalışmalardan ve Avrupa Ortak Başvuru Metni'ndeki bilgilerden yola çıkarak yazarların anadilinde (Almanca) hazırlanmış olan bu kitaplar, hedef dille anlatım yönünden eksiklikler göstermektedir. "Kolay gelsin!" ve "Ne güzel!" kitaplarıyla ilgili diğer sonuç ve önerilere çalışmamızda yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılar Türkçe öğretimi, ders kitapları, AOBM

* ICPESS İtalya/Venedik 2018 Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi, E-posta: meryembanudemirel@anadolu.edu.tr

COMPARISON OF TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE COURSEBOOKS NE GÜZEL! AND KOLAY GELSİN!

ABSTRACT

The teaching of Turkish as a foreign language is important for immigrants and foreigners coming to Turkey as well as people living abroad and for every individual who wants to learn Turkish. Different publishing houses both in Turkey and abroad are trying to publish books along with materials updated every day. Due to the influence of multicultural societies and developing technology, materials specific to this field are increasing day by day and are being prepared for the age. Coursebooks play an important role in language teaching and learning. The purpose of this study is to investigate the language and narrative used in Turkish language teaching coursebooks as a foreign language and whether they are suitable for the level and purpose of the book. In this context, taking into account the criteria in the Common European Framework of Reference for Europe, "Kolay Gelsin! A1-A2," which was published in Germany by Klett Publishing in 2016, and "Ne Güzel! A1" which was published by Hueber Publishing in 2017 have been examined comparatively. These books are written through the cooperation of German and Turkish authors and are used in the field of Turkish Language Teaching Abroad. In this study, qualitative research method was used and document analysis was performed. These books, prepared in the authors' mother tongue (German) and based on the information in the Common European Framework, show deficiencies in terms of the target language. The results and suggestions related to textbooks "Kolay gelsin!" and "Ne Güzel!" have been included in our research.

STRUCTURED ABSTRACT

Today, the need to learn a foreign language has become more important for both professional and social life. With the formation of the globalizing world and therefore, multicultural societies, it is necessary to provide language teaching with an intercultural awareness. Teaching Turkish as a foreign language is gaining importance day by day. Materials and books are prepared by different publishers in this field both in Turkey and abroad. In this context, textbooks play an important role in foreign language teaching.

Especially in the field of teaching Turkish to foreigners, there are many studies about book reviews and examination of textbooks. In Turkey, instructional books are prepared by Turkish Education Centers, Yunus Emre Institute and independent writers. Books prepared for this purpose are also available in many countries abroad. When the studies on the textbooks are examined, the deficiencies in the books and the criticisms against them are noteworthy. In order to improve the course materials and contribute to the field in this direction, such studies should not be ignored.

When this information and studies are taken into consideration, it can be said that it is important that the language and expression used in the textbooks should be both appropriate for the level and should be in

the target language. In this context, “Kolay gelsin! A1-A2” published in Germany by Klett Publishing in 2016 and “Ne Güzel! A1” published by Hueber Publishing in 2017 books are examined comparatively by considering the criteria in the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). In our study, whether the language and expression of the books mentioned were appropriate to the relevant level was examined especially considering the instructions. Both books are used as supplementary material for teaching Turkish in German-speaking countries or as teaching material for teaching Turkish. In this study, qualitative research method was used and document analysis was performed. Available resources on the subject have been scanned and Kolay gelsin! and Ne güzel! Turkish teaching textbooks were used as documents.

Based on the studies and the information in the CEFR, it can be said that there are no significant differences in terms of subject and content in these books prepared in the mother tongue (German) of the authors. However, it is recommended that grammatical issues should be explained with a certain standard, since it may lead to inequality in the language level outputs intended by the CEFR. In this context, as Karababa (2009, p.276) suggested, “In the teaching of Turkish as a foreign language, using the criteria of the European Language Development File prepared to guide the teaching of foreign languages in order to create a contemporary educational environment and developing the appropriate teaching materials for this file will contribute greatly to Turkish teaching.”

These textbooks have been prepared only for those who speak German. In this context, those who do not speak German will not be able to benefit from these books. Since both books are based on the mother tongue instead of the target language in terms of language and expression, the segment they address will be more limited. These textbooks show deficiencies in terms of language and expression. The fact that the instructions are written in mother tongue will create disadvantages for Turkish learners. The use of short phrases in Turkish and long explanations in German are common in both books. Assuming that it is written in this way for the convenience of people who know German and want to learn Turkish, it can be said that the authors of the books ignored the dimension of learning Turkish. The proposal in study of Şefik (2007) who states that materials are generally handled with a monolingual approach, supports our research. According to this proposal, Jin claims (2003; cited. Sefik, 2007, p.113) that a method called as “innovative bilingual teaching method (innovative bilingual teaching method) has been implemented in recent years and the textbooks prepared according to the bilingual approach bring success in teaching foreign languages. The innovative bilingual teaching method can be considered for the improvement of these textbooks.

According to the textbook "Ne güzel!" more Turkish expressions and texts are included as the textbook “Kolay gelsin!”. Considered in this respect, it can be said that the texts in the textbook "Ne güzel!" are intended to teach the target language. In these books prepared in the field of teaching Turkish to foreigners, there are important deficiencies in terms of teaching the target language. The deficiencies in both books can be solved by using Turkish exercises, reading texts and instructions, as

well as explaining the grammar issues at the end of the books with their Turkish equivalents.

The CEFR for obtaining grammar index, methods and level of output in the textbooks prepared for teaching Turkish to foreigners can be used and a certain standard for teaching Turkish to foreigners can be achieved.

Keywords: Turkish as a foreign language, coursebooks, CEFR

1.Giriş

İnsanları diğer canlılardan ayıran dil, aynı zamanda toplumları bir araya getiren iletişim aracıdır. “Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü çok gelişmiş bir dizgedir (Aksan, 2009, s.21).” Bu bağlamda farklı toplum ve kültürlerle iletişime geçmenin yolu, yabancı dil öğrenmektir.

Günümüzde yabancı dil öğrenme ihtiyacı hem meslek hayatı hem de sosyal hayat için daha önemli hale gelmiştir. Bir dili öğrenmek aynı zamanda kültürlerarası bilincin kazanılmasıyla da doğru orantılıdır.

Bireyin bir dilde kazandığı dil bilgisel ve kültürel yeterlik, öğrendiği diğer dilleri de şekillendirir ve kültürlerarası bilinç, beceri ve yöntemsel bilgiler kazanmasını, daha çok dil öğrenmesini ve yeni kültürel deneyimlere açık olmasını sağlar. Aynı zamanda bu yeterlik, dil öğrenenlerin, doğrudan bildirişimde bulunamayan iki farklı dil konuşurları arasında aktarım yaparak anlaşmalarını sağlar (Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM), s.48).

Dil öğrenirken herkes kendi amacına yönelik öğrenmekte ve bu bağlamda temel dört becerilerin hepsine veya birkaçına daha fazla önem vermektedir. Dil öğretirken de hedef kitlenin amacına göre hareket edilmektedir. Dili öğreten kişi, öğrenenlerin ihtiyaçlarına göre dil öğretim yöntem ve stratejileri geliştirilmelidir. Hedef dili öğretirken kullanılan dilin ve anlatımın, öğrenenlerin seviyesine uygun olması beklenmektedir.

AOBM’de uluslararası standartın sağlanabilmesi için dil düzeyleri belirlenmiş ve bunlara yönelik çıktılar hazırlanmıştır. Buna göre AOBM’de (2013) belirtildiği gibi öğrenen kişi A1 dil düzeyinde;

(...) kişiye ait şeyler ve somut gereksinimlerle ilgili basit deyimlerden oluşan çok temel bir dağarcığa sahiptir. Öğrenen kişi A2 dil düzeyinde ise önceden tahmin edilebilecek günlük durumların içeriğiyle başa çıkabilecek kadar temel dilsel araç dağarcığına sahiptir; ama genelde istediklerini ifade ederken ödün vermek ve sözcük aramak zorunda kalabilir. Basit, somut gereksinimleri karşılamak amacıyla, kişiye ait günlük olağan şeyleri, istekleri dile getirmek ve bunlar hakkında bilgi alabilmek için kısa ve alışlagelmiş dilsel araçları kullanabilir. Basit cümle kalıplarını kullanabilir ve ezberindeki cümleler, kısa sözcük grupları ve konuşma formülleri yardımıyla kendisinin ve bir başkasının ne yaptığı, nelere sahip olduğu ve mekânlar gibi konular hakkında anlaşabilir. Günlük en basit temel durumlara yetecek kadar kısa ezbere bildiği deyimlerden oluşan kısıtlı bir dağarcığa sahiptir; olağan durumların dışında iletişim sık sık kesintiye uğrar ve anlaşmazlıklar ortaya çıkar (s.111).

Yabancı dil derslerinde temel düzeyinde ders öğreten ve materyaller hazırlayan kişiler bu yeterlilikleri göz önünde bulundurmalıdır. Dil öğrenenler için ders kitapları yol göstericidir. Bu bağlamda ders kitaplarında kullanılan dil, düzeye uygun açık ve anlaşılır olmalıdır.

Ders kitapları ve gereçlerinde kullanılan dil, öğrencilerin anlıksal gelişme ve olgunluk düzeylerine uygun bir içerik taşımalıdır. Diğer bir anlatımla, ders gereçlerinde kullanılan cümleler, sadece kimi dilbilgisi kurallarının sergilendiği vitrinler değil, öğrenciye dil aracılığıyla bir şeyler öğreten birimlerdir (Enginarlar, s.63).

Aynı zamanda yabancı dil öğretimi kültürlerarası yaklaşım bağlamında ele alındığında, bireylerin derslerde aktif olmaları, dili gerçek hayatta kullanabilecek ortamlar oluşturulması ve özellikle hedef dili derste kullanmaları sağlanmalıdır. Özellikle hedef dilin kullanılmadığı bir ülkede yaşıyorsa, öğrenen kişilerin o dili kullanabilecekleri tek yer sınıf ortamıdır. Bu yüzden dili aktif ve etkin bir biçimde kullanmaları dile hâkim olabilmeleri açısından önemlidir.

Dil öğrenenlerin birçoğu, öğretmenlerin verdikleri ya da ders kitaplarında bulunan açıklamaları takip ederek ve etkinlikleri gerçekleştirerek tepkisel öğrenirler. Kurumsal, yapılandırılmış öğretim bittiğinde dil öğrenenin kendi kendini yönlendirebilmesi, yani özerk olarak öğrenmesi gerekir (AOBM, s.142).

Özellikle yabancılar Türkçe Öğretimi alanında kitap değerlendirmeleri ve ders kitaplarının analiziyle ilgili pek çok çalışma yer almaktadır. Türkiye’de Türkçe Öğretim Merkezleri, Yunus Emre Enstitüsü ve bağımsız yazarlar tarafından Türkçe öğretim kitapları hazırlanmaktadır. Yurt dışında birçok ülkede de buna yönelik hazırlanan kitaplar mevcuttur. Ders kitaplarına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla kitaplardaki eksiklikler ve buna yönelik yapılan eleştiriler dikkat çekmektedir. Ders malzemelerinin iyileştirilmesi ve bu yönde alana katkı sağlaması açısından bu tür çalışmaların göz ardı edilmemesi gerekir.

Bu bilgiler ve yapılan çalışmalar da göz önünde bulundurulduğunda, ayrıca ders kitaplarında kullanılan dil ve anlatımın hem seviyeye uygun olmasının hem de hedef dilde olmasının önemli olduğu söylenebilir. Özellikle kitaplarda ve materyallerde hedef dilin ağırlıklı kullanılması, öğrenen kişi için olumsuz bir yaklaşımdır. Çünkü öğrenen bu durumda daha çok dilbilgisi çeviri yöntemine yönelebilir ve öğrenme tek yönlü gerçekleşebilir, aynı zamanda henüz temel düzeydeyken sürekli anadili görmesi ve duyması, hedef dili hızlı ve etkin bir şekilde öğrenememesine yol açabilir. AOBM’de de (2013, s.146) bu konuya dikkat çekilmiş, ders kitaplarındaki yönergeler ve açıklamalar; öğretmenin kullandığı ders dilindeki test ve sınavlardaki görevler gibi (yönergeler, açıklamalar, sınıf içindeki yönlendirme ve kontrol vb.) özel metin çeşitleri olarak görülebileceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda bu metinlerin, içerikleri, ifade edilişleri ve sunuluşları açısından öğrenime uygunluklarına ne kadar dikkat ediliyor? sorusu yöneltmiştir.

Göçer’in (2007, s.32) ifade ettiği gibi çalışma kitapları, öğrenme ve öğretme sürecinde etkinliklerin bir düzen içerisinde gerçekleşmesine ve öğrencilerin öğrendiklerini uygulama ile beceriye dönüştürmelerine zemin oluşturma gibi önemli işlevleri yerine getirmektedir.

Bu bilgiler ışığında, çalışmamızda belirtilen kitapların dil ve anlatımlarının seviyeye uygun olup olmadığı, özellikle yönergeler üzerinde durularak incelenecektir. Her iki kitap da Almanca konuşulan ülkelerde Türkçe öğretimi için ek materyal veya Türkçe öğretimi için ders materyali olarak kullanılmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemine göre doküman analizi yapılmıştır. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir. (Yıldırım ve Şimşek. s.190).

Konuyla ilgili mevcut kaynaklar taranmış ve doküman olarak Kolay gelsin! ve Ne güzel! Türkçe öğretimi ders kitapları kullanılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma, Almanca konuşulan ülkelerde yaşayanların veya Almanca bilenlerin Türkçe öğrenmeleri amacıyla hazırlanmış olan “Kolay gelsin! A1-A2” ders kitabı ve “Ne güzel! A1” ders kitabı ile sınırlıdır.

Kolay gelsin ders kitabında A düzeyinin tamamı, A1 ve A2 yer almaktadır. Ne güzel ders kitabı ise A1 düzeyindedir. Bu bağlamda Kolay gelsin! ders kitabındaki sadece A1 düzeyi ele alınacaktır.

Kitaplardaki konuların sıralaması, dilbilgisi konularıyla kitaplarda kullanılan dil ve anlatım özellikleri çalışmanın bir başka sınırlılığıdır.

Bulgular

Kolay gelsin! (A1 düzeyi) ve Ne güzel! ders kitabı 8 üniteden oluşmaktadır. Ünitelerin başlıkları Türkçe olarak verilmiştir. Ünite adları sırasıyla şu şekildedir:

Tablo 1: Kitaplara göre konular

<i>Kolay gelsin! (A1)</i>	<i>Ne güzel! (A1)</i>
1. İyi günler!	1. Merhaba!
2. Siz kimsiniz?	2. Nerelisin?
3. Ailem	3. Nerede oturuyorsun?
4. Türkçe öğreniyoruz!	4. Senin mesleğin ne?
5. Günlük hayat	5. Ben saat yedide kalkıyorum.
6. Alışveriş yapıyoruz	6. Kahvaltı edelim.
7. Afiyet olsun!	7. Ne yiyelim?
8. İyi tatiller!	8. Tatilde Marmaris'teydim.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi ilk sekiz ünitenin konu başlıkları birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Kolay gelsin! ders kitabında her dört ünitenin arasında *Tekrarlama* başlıkları yer almaktadır. Ne güzel! ders kitabında ise bu bölümler yine 4. ve 8. ünitelerin sonunda toplamda olmak üzere Wiederholung und Test (Tekrar ve test) başlığı altında verilmiştir.

Kolay gelsin! ders kitabında *Inhalt (İçindekiler)* bölümünde karşımıza çıkan diğer başlık ise en sonda yer alan *Anhang (Ek)* bölümüdür. Bu bölümde yer alan alt başlıkları ise Grammatik (Dilbilgisi), Wortschatz nach Lektionen (Ünitelere göre kelimeler), Alphabetische Wortliste (Alfabetik kelime listesi) ve Bild- und Quellennachweis (Kaynakça) olarak sıralanmıştır.

Ne güzel! ders kitabında ise *Inhaltsverzeichnis (İçindekiler)* bölümünde Partnerübungen (ikili/grup çalışmaları), Grammatikübersicht (Dilbilgisi), Wortschatz nach Lektionen (Ünitelere göre kelimeler), Alphabetische Wortliste (Alfabetik kelime listesi),

Transkriptionen der Hörtexte (Dinleme metinlerinin dökümü), Lösungen zum Arbeitsbuch (Çalışma kitabının çözümleri) ve Quellenverzeichnis (Kaynakça) bölümleri yer almaktadır.

Her iki kitapta da *İçindekiler* bölümünde, konu başlıkları dışında ekte yer alan bölümlerdeki başlıklar ve diğer alt başlıklar sadece Almancadır. Türkçe olarak bir açıklama yoktur. Burada ünite başlıklarında olduğu gibi başlıklarda da Türkçe kullanılması tercih edilebilirdi. Öğrenen kişi zaten “Ek”, “Cevaplar”, “Alfabetik Liste” gibi Türkçe olarak yazılmış başlıkları gördüğü zaman ya öğrenmek için sözlükten bakacak ya da en arka sayfayı çevirdiğinde bunun hangi bölümü olduğunu anlayacaktır. Aynı şekilde alt başlıklar için de aynı eleştiri yapılabilir. Bunun yanı sıra kitapların ilk sayfalarında Inhalt

veya Inhaltsverzeichnis başlıkları yer almaktadır. Bunun yerine Türkçe olarak İçindekiler ifadesi tercih edilmeliydi.

Tablo 2: Dilbilgisi konuları¹

<i>Kolay gelsin!</i>	<i>Ne güzel!</i>
1.ünite: büyük ünlü uyumu, kişi zamirleri, kişi ekleri, sonek -i, soru edatı -mİ	1.ünite: kişi ve iyelik zamirleri, dörtlü ve ikili ünlü uyumu, kişi zamirleri ve ekleri, <i>değil</i> ile olumsuz cevap verme, -da edatı
2.ünite: küçük ünlü uyumu, ismin -de hali, ünsüz uyumu, -cı soneki, şimdiki zaman -Iyor, -ler çoğul eki, (var, yok) olmak	2.ünite: işaret zamirleri bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar, çoğul eki -lAr, yapım eki -lİ, soru eki -mİ, iyelik zamiri ve ekleri, ses düşmesi
3.ünite: iyelik zamirleri ve sonekleri, sahip olmak fiili, ses düşmesi, ses yumuşaması, -in hali, tamlamalar, şimdiki zaman -Iyor, fiil kökü -a,e.	3.ünite: ismin -de hali, -CA son eki, ünsüz değişimi, şimdiki zaman -(I)yor fiil çekimi, fiilleri olumsuzlaştırma ve -mA eki
4.ünite: eşitlik eki -ce, sonek -lIk, istemek yardımcı fiili, -e hali ve çıkma durumu, için ve ile bağlaçları	4.ünite: -CI ekiyle biten meslekler, <i>var</i> ve <i>yok</i> , -lIk eki ile biten meslekler, <i>çünkü</i> bağlacı, ismin -(y)e hali
5.ünite: geçmiş zaman, <i>önce</i> ve <i>sonra</i> edatları	5.ünite: yönelme hali -DAn, var, ismin -(y)I hali, -(y)A kadar edatı, -DAn <i>önce/sonra</i> , zaman tümleçleri, <i>istemek</i>
6.ünite: <i>lazım</i> yardımcı fiili, -mek için istek cümlesi, emir kipi, zamirin -n'si, -i hali	6.ünite: -lI ve -slz ekleri, istek kipi -AyIm, emir kipi, tamlama ve tamlama eki -In, tamlama ve iyelik ekleri, <i>lazım</i> , şahıs zamirleri yalın hal, -i hali, -e hali, bulunma hali.
7.ünite: -lI, -sız sonekleri, istek kipi, işteşlik eki -(İ)ş, <i>idi</i> zaman eki, 3.kişi emir kipi	7.ünite: -(y)lA edatı, neyle?, kiminle?, isim tamlamaları, yer zamirleri <i>burası, şurası, orası</i> , -DI'li geçmiş zaman, DI'li geçmiş zamanın şahıslara göre çekimi
8.ünite: gelecek zaman - (y)ecek, fiilimsi -meye başlamak -meyi sevmek, yön edatları	8.ünite: Fiilden isim yapım eki -mA, mastar eki -mAk, için edatı, <i>kimin için?</i> , <i>bu yüzden</i> bağlacı, <i>idi</i> zaman eki / (y)DI, <i>idi</i> fiil çekimi.

Yukarıdaki dilbilgisi tablosu incelendiğinde, dilbilgisi konu başlıkları hemen hemen aynı olsa da, sıralamalarında farklılıklar olduğu görülmüştür. Örneğin; Kolay gelsin! ders kitabındaki ilk ünite -mi soru eki dilbilgisi konusu, Ne güzel! ders kitabında ikinci ünite karşımıza çıkmaktadır. Yine aynı şekilde şimdiki zaman Kolay gelsin! ders kitabında ikinci ünite yer alırken, Ne güzel! ders kitabında üçüncü ünite yer almaktadır. -CI soneki ise Kolay gelsin! ders kitabında ikinci ünite, diğer kitapta ise dördüncü ünite yer almaktadır. Bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Aynı zamanda her iki kitapta üniteleri kapsayan alt konular/çıktılar gibi dilbilgisi yapıları da Almanca verilmiştir. Yine anadil tercih edilmiş, hedef dil ile ilgili açıklama yapılmamıştır. Örneğin Kolay gelsin! ders kitabında öğrenen kişi “sich begrüßen und verabschieden” ifadesinde Almanca bildiği için “selamlaşma ve vedalaşma” olduğunu anlayacak, fakat hedef dilde bunu öğrenmeyecektir. Başka bir örnek de dilbilgisi konusu için verilebilir; “die Personalpronomen” ifadesinde “kişi zamirleri” olduğunu anlayacak, fakat bunun Türkçe karşılığının ne demek olduğunu göremeyecektir.

¹ Kitaplardaki dilbilgisi konuları Almanca olarak yazılmış olup, Türkçeye tarafımca çevrilmiştir.

Kolay gelsin! ve Ne güzel! kitaplarındaki ünitelerdeki yönergeler ise hedef dilde (Türkçe) çok kısadır. Bu seviyede kısa, anlaşılır ve açık olması beklenmektedir. Fakat anadilde uzun açıklamalara yer verilmiştir. Örneğin Kolay gelsin! kitabındaki ilk ünitenin ilk alıştırmasında “Dinleyiniz! Wer spricht? Hören Sie die Dialoge und nummerieren Sie.” yönergesi verilmiştir. “Dinleyiniz! Kim konuşuyor? Diyalogu dinleyiniz ve numaralandırınız.” Aynı örnekler Ne güzel! ders kitabı içinde geçerlidir. Örneğin sayfa 19’da “Okuyun ve kontrol edin. Hören Sie noch einmal zu und lesen Sie mit. Überprüfen Sie dann zu zweit Ihre Lösungen.”. Burada yine yönergeyi açıklamak için görev öğreten kişiye düşmektedir. Bağımsız bir öğrenen düşünüldüğünde de yine yönergeler eksik kalmaktadır. Bu bağlamda yönergeler birebir aynı olacak şekilde Türkçe ve Almanca olarak verilebilirdi; böylece öğrenen kişi hedef dili daha görür, duyar ve Almanca ile karşılaştırma fırsatı bulabilirdi.

Kolay gelsin! ders kitabında hemen her üniteye sadece Yazınız! Konuşunuz! Okuyunuz! gibi kısa ifadeler kullanılmıştır. Ne güzel! ders kitabında “Saat kaç? Sorun./ Işık saat kaçta yemek yiyor? Eşleştirin.” vb. örnekler de gözümüze çarpmaktadır. Diğer kitaba göre yer yer daha uzun Türkçe ifadeler yer verilmiştir. Dilbilgisi bölümlerinde ise sadece Almanca açıklamalar yapılmıştır. Başka bir örnek de Kolay gelsin! kitabında sayfa 81’dedir. Burada da 1b alıştırmasında “In der Gruppe. Ne renk? Zeigen Sie auf Gegenstände und fragen Sie, welche Farbe diese haben. Grup çalışması. Ne renk? Eşyaları gösteriniz ve hangi renk olduğunu sorunuz.” Bu alıştırma, örneğin Türkçe açıklama ve görsellerle desteklenerek açıklanabilirdi. Fakat bu alıştırmada sadece konuşma balonları tercih edilmiş ve açıklama yine Almanca olarak yapılmıştır.

Sayfa 163’te yer alan örnekte ise dilbilgisi konuları sadece Almanca anlatılmış ve hedef dil Türkçe karşılıkları dahi verilmemiştir. Ne güzel! ders kitabında ise her ünitenin sonunda verilen Türkçe başlıklı bölümlerde, ilgili bölümle alakalı dilbilgisi konuları yine Almanca olarak anlatılmıştır. Bu kitapta da diğer kitapta olduğu gibi yine Almanca anlatım ön plandadır.

Kolay gelsin! kitabında her ünitenin sonundaki Grammatik bölümünde üniteye geçen dilbilgisi konuları bir arada verilmiştir. Fakat açıklamalar ve ifadeler yine anadilde, Almanca yapılmıştır.

Kolay gelsin! ders kitabında diğer kitaptan farklı olarak içindekiler bölümünde de belirtilen Kulturseite, yani kültür sayfası yer almaktadır. Bu sayfalarda ise Türkiye’deki farklı yerler, gelenekler vb. Türk kültürüne ait yazılar yer almaktadır. Yazıların başlıkları hem Almanca hem Türkçe verilmiş, yazıların tamamı ise yine anadilde, Almancadır. A1 düzeyinde amaç dilde (Türkçe) kısa ve anlaşılır metinler vermektense, C2 düzeyinde anadilde (Almanca) metinler tercih edilmiştir.

Ne güzel! ders kitabında ise Kolay gelsin! ders kitabına benzer olarak Okuma Köşesi yer almaktadır. Bu bölümün başlığı da diğer ana başlıklar gibi Türkçedir. Okuma Köşesi bölümünde ilk iki ünite dışında Türkçe metinlere ve alıştırmalara yer verilmiştir. Bu açıdan diğer kitapla arasında önemli bir fark olduğu görülmektedir. Ne güzel! ders kitabında ise diğer kitaptan farklı olarak kitabın sonunda Çalışma kitabı bulunmaktadır. Bu bölümde de açıklamalar ve yönergeler yine Türkçe yerine Almanca olarak verilmiştir. Fakat alıştırmalarda daha çok Türkçe cümleler ve Türkçe etkinliklere yer verilmiştir (örneğin s.102, 120 vb.)

Kolay gelsin! ders kitabındaki Tekrarlama bölümlerinde ise alıştırmaların çoğunun Almanca olduğu görülmektedir. Hem açıklamalar hem de anlatım Almanca, yani anadilde verilmiştir. Diğer üç tekrarlar bölümünde ise “Yazı mı, tura mı?” isimli oyun yer almaktadır. İlk oyunda sadece Almanca, ikinci oyunda hem Almanca hem Türkçe cümlelerle verilmiştir. Bu oyun üçüncü kez tekrar bölümünde verildiğinde ise tüm cümleler Türkçe tercih edilmiş, sadece oyunun kurallarının açıklaması Almanca yapılmıştır. Ne güzel! ders kitabında ise benzer şekilde Tekrar ve test bölümü vardır. Burada ye alan tüm açıklamalar ve anlatımlar yine hedef dilde değil anadilde tercih edilmiştir.

Her iki kitapta da yukarıda verilen örnekler çoğaltılabilir. Bu kitaplar, Türkçe öğretimi için hazırlanmış olmasına rağmen Almanca, yani anadil ağırlıklı kullanılmıştır. Fakat alıştırmaları, çalışma

kitaplarındaki etkinlikleri ve özellikle okuma metinlerini göz önünde bulundurulduğunda, Ne güzel! ders kitabında daha çok hedef dille anlatım yapıldığı görülmüştür.

Sonuç ve Öneri

Almanya’da hazırlanmış olan Kolay gelsin! ve Ne güzel! ders kitapları yukarıdaki bulgulara göre değerlendirildiğinde, konu ve içerik yönünden aralarında önemli farklılıklar olmadığı söylenebilir. Fakat dilbilgisi konularında farklı sıralamalara yer verilmesi Avrupa Ortak Başvuru Metni’nin amaçladığı dil düzeyi çıktılarında eşitsizliğe yol açabilecektir. Bu bağlamda dilbilgisi konularının belli bir sıralamada verilmesi ve kitaplardaki dilbilgisi konularının buna yönelik anlatılması önerilmektedir. Bu bağlamda Karababa’nın (2009, s.276) da önerdiği gibi “Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, çağdaş bir eğitim ortamının oluşabilmesi için yabancı dillerin öğretimine rehberlik etmek üzere hazırlanmış Avrupa Dil Gelişim Dosyasının bu dosyada yer alan ölçütleri kullanmak ve bu dosyaya uygun öğretim materyalleri geliştirmek Türkçe öğretimine büyük ölçüde katkı sağlayacaktır.”

İncelenmiş olan bu ders kitapları, sadece Almanca bilenlere yönelik hazırlanmıştır. Bu bağlamda, Almanca’yı bilmeyenler bu kitaplardan yararlanamayacaktır. Her iki kitap da dil ve anlatım yönünden, hedef dil yerine anadili baz aldığı için hitap ettiği kesim daha kısıtlı olacaktır.

Bu ders kitapları, dil ve anlatım yönünden eksiklikler göstermektedir. Yönergelerin anadille yazılmış olması, Türkçe öğrenenler için dezavantaj oluşturacaktır. Yönergelerde, Türkçe kısa ifadeler ve Almanca uzun açıklamalar kullanılması her iki kitabın da ortak noktalarındadır. Almanca bilen ve Türkçe öğrenmek isteyen kişilere kolaylık sağlaması ve onların daha hızlı anlamaları amacıyla bu anadil ağırlıklı yazıldıkları varsayıldığında, kitap yazarlarının Türkçe öğrenme boyutunu göz ardı ettikleri söylenebilir. En azından yönergelerde Almanca ifadelerle Türkçe ifadelerin birebir aynı olması sağlanabilirdi. Bu şekilde öğrenen kişiler, Türkçe açıklamalara ve yönergelere aşina olabilir, bu da hedef dili daha hızlı ve kalıcı öğrenmelerini sağlayabilirdi. Materyallerin genellikle tek dilli yaklaşımla ele alındığını ifade eden Şefik’in (2007) çalışmasındaki önerisi araştırmamızı destekleyecek niteliktedir. Bu öneriye göre Jin (2003; akt. Şefik, 2007, s.113) “*yenilikçi iki dilli öğretim metodu* (innovative bilingual teaching method) adı verilen bir yöntemin, son yıllarda uygulamaya konulduğunun ve iki dilli yaklaşıma göre hazırlanan ders kitaplarının yabancı dil öğretiminde başarıyı da beraberinde getirdiğini iddia etmektedir.” Bu ders kitaplarının iyileştirilmesi için yenilikçi iki dilli öğretim metodu göz önüne alınabilir.

Ne güzel! ders kitabında Kolay gelsin! ders kitabına göre daha çok Türkçe ifadeler ve metinler yer almaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Ne güzel! ders kitabındaki metinlerin, hedef dili öğretmeye yönelik olduğu söylenebilir.

Yabancılar Türkçe öğretimi alanında hazırlanan bu kitaplarda, hedef dili öğretme yönünden önemli eksiklikler bulunmaktadır. Daha çok Türkçe alıştırmalar, Türkçe okuma metinleri ve yönergelerin kullanılması, aynı zamanda kitapların sonunda yer alan dil bilgisi konularının Türkçe karşılıklarıyla açıklanması ile Ne güzel! ve Kolay gelsin! ders kitaplarındaki eksiklikler giderilebilir.

Yabancılar Türkçe Öğretimi için hazırlanmış ders kitaplarındaki dilbilgisi dizini, kullanılan yöntemler ve düzeye göre çıktıların elde edilebilmesi için Avrupa Ortak Başvuru Metni’nden yararlanılabilir ve böyle Yabancılar Türkçe öğretimi için belli bir standart yakalanabilir.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. 5. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Candaş-Karababa, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 265-278.
- Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi. (2013). Milli Eğitim Bakanlığı. Almanya: Telc Tests.
- Enginarlar, H. (1983). *Yabancı dil öğretiminde çeşitli yaklaşımlar ve işlevsel kavramsal yaklaşım*. Ö. Demirel (ed.), *Ortaöğretim kurumlarında yabancı dil öğretimi ve sorunları içinde* (45-72). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Entschew, Z., Tetik, A., Labasque, N. (2016). *Kolay gelsin! Neu A1-A2*. Stuttgart: Ernst Klett Verlag.
- Göçer, A. (2007). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Dil dergisi*, 30-48
- Şevik, M. (2007). The place of mother tongue in foreign language classes. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 40(1), 99-119.
- Tezel, D. (2017). *Ne Güzel! Der Türkischkurs A1*. München: Hueber Verlag.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.